

НОВИ САД - Први пут у својој више од века дугој историји, северноирска националистичка партија Шин Фејн, освојила је највише мандата на парламентарним изборима. Покрет који је пре четврт века оружје заменио законима и правном битком, има шансу да ненасилно, из парламента покрене промене. Историјски тренутак и прва страница нове ере, поручила је вероватна нова премијерка Северне Ирске, потпредседница Шин Фејна Мишел О' Нил.

Славље међутим није дуго трајало. Дан после избора, дошло је до првих опструкција. Лидер поражених Униониста Џефри Доналдсон, не намерава да именује заменика премијера, што је место које припада странци и део је конститутивне процедуре.

Унионисти и Лондон одлагањем покушавају да спрече могуће радикалне одлуке националиста и сачувају суверенитет Уједињеног Краљевства, који је угрожен решењима из “Северноирског протокола” у оквиру споразума о Брегзиту. Он обезбеђује меку границу између Северне Ирске која је део Монархије и Републике Ирске, чланице ЕУ. Тиме је испоштована специфичност територије, чија је недељивост била услов да Белфаст и Лондон 1998. године, окончају сукобе. Северноирски протокол међутим, од почетка је проблематичан. Објашњава бивша студенткиња Оксфорда, а сада истраживача аналитичког “тинк-тенк” центра “Хенри Џексон сосајети” (Хенру Јацксон Социету), Хелену Иванов.

“Како у исто време да Северна Ирска остане део Велике Британије и да не постоји тешка граница, а да између Велике Британије и ЕУ постоји тешка граница. Оно што Британцима тренутно не одговара, због чега се и прети дестабилизацијом, јесте чињеница да када роба из Велике Британије треба да уђе у Северну Ирску, морају се поштовати закони ЕУ, што значи да Британија нема законску контролу над делом своје територије”.

Хелена Иванов сматра да је тријумф Шин Фејна пре симптом, него што је узрок проблема произашлх из недовршеног Брежита.

“Гомила неких договора и протокола који су потписани, представљени су као феноменални, а када се дошло до конкретне имплементације, настали су проблеми. Зато мислим да се ова победа и десила, јер колико год се трудили да убедите народ у нешто, на крају дана он схвати да то ипак не функционише. То је цена коју ће Лондон морати да плати”

Намера британске владе је да ревидира “Северноирски протокол”, или чак и да га једнострано напусти. Јуче је тим поводом одржан први састанак представника Велике Британије и Европске комисије, али мали су изгледи да ће две стране које 5 година не успевају да се договоре о делу границе, успети то да ураде у наредним месецима, упозорава потпредседник ЕК Марош Шефчович.

“То нас удаљава од заједничког рада на проналажењу решења и неће нам помоћи да их брже нађено. Требало нам је пет година да дођемо ту где смо данас, тако да је јасно да не постоје брза и лака решења за изузетно сложену ситуацију. Али дозволите ми да будем јасан: нећемо поново преговарати о Протоколу, као што Велика Британија тражи. И нећемо прихватити решења која би ефективно значила одсецање Северне Ирске од јединственог тржишта ЕУ и његових погодности”, поручио је Шефчович.

Проблем тренутно погађа све – Европску унију због не малих административних трошкова и царинских процедура. Северну Ирску због отежаног пословања и снабдевања. Највећи - егзистенцијални проблем, има Велика Британија.

Према најновијим анкетама, тек око 40 одсто грађана Северне Ирске је за отцепљење. Истраживања показују и да они неопредељени по том питању, желе да буду део ЕУ. Могу ли долазак Шин Фејна на власт, и садашње понашање Лондона, да испровоцирају конкретне одлуке? Саговорница Радио Новог Сада каже да није склона катастрофалним прогнозама, али да радикалне одлуке Белфаста јесу могуће:

“Дефинитивно мислим да Северна Ирска јесте ближа уједињењу са Републиком Ирском. Свака од ових криза је нешто што јавност Северне Ирске може погурати ка идеји да је можда уједињење биоље решење, него да се стално врти у неким преговорима са Великом Британијом и ЕУ, који чак и када делује да је постигнут некакав договор, неколико месеци или година касније се у пракси испостави да велики број питања није решен што резултира дестабилизацијом”.

Победа ирских националиста посебно је подстакла сецесионистичке тежње Шкотске. Главна главобоља Бориса Џонсона у последњих неколико година, сада је још јача.

У постизборној седмици огласила се и Бакинџемска палата. У Краљичином обраћању које је посланицима пренео Принц Чарлс, једна од кључних порука било је очување јединства. Одмерено и неутрално, Краљица Елизабета Друга је упутила можда пресудну поруку, каже Хелена Иванов.

“Краљица Елизабета је, како доста истраживања показује, уједињујући фактор. Она је та која различите народе у Уједињеном Краљевству уједињује и даје им смисао и то ради веома успешно. С обзиром да она зна да је ово врло критична ситуација, верујем да је обраћањем желела да да сигнал народу да Уједињено Краљевство треба да остане уједињено, упркос проблемима и тешкоћама са којима се сада суочава”.

Иако за сада не делује да би ситуација могла да ескалира, пред овом, али и будућим британским владама су дугорочни изазови. Над њима је сенка трговинског рата са ЕУ, али и два референдума о отцепљењу. Мало ко очекује да би могли да се десе у следећих годину-две, али су извесни. То пред Уједињено Краљевство ставља нови императив - да задржи контролу.

Александра Раковић

(РТВ)